

HET KLEINE ONDERSCHIED

“Máám, Marjan zit aan mijn staartje te trekken,” klinkt het luidkeels uit de badkamer. Vroeger zou zoiets zijn ingeslagen als een bom, maar de moderne moeder raakt niet meer zo gauw in paniek. Ze verbiedt het zoals ze Hansje zou hebben verboden zijn zusje aan het haar te trekken. Hans is acht en Marjan is drie jaar oud. Natuurlijk zitten ze gezellig samen In het bad: de kuip is groot genoeg, moeder heeft ze even van de vloer en kan lekker opschieten, en straks worden ze één voor één weer op het droge gehaald. Intussen gebeurt er iets wat nog nuttiger is: zo heel terloops raken de kinderen vertrouwd met een ander lichaam, heel natuurlijk en onbevangen maken ze kennis met het geslachtsverschil. Zonder bijgedachten of bijbedoelingen - want daarvoor is hun leeftijd én hun bad niet ‘troebel’ genoeg. Maar wie nu denkt dat seksuele voorlichting verder gewoon een kwestie is van ‘in het reine brengen’ of van ‘opheldering geven’ - die komt misschien toch een beetje bedrogen uit.

Kinderen onder elkaar kunnen van elkaar heel wat leren, en dat doen ze nog steeds, hoe goed ze thuis ook zijn voorgelicht

Er zullen zeker wel moeders zijn die toch nog wat moeite hebben met zo'n noodkreet uit het bad. En toegegeven: staartjes zijn geen handvatten, niet iets om aan te trekken, zelfs voor zusjes niet. Bovendien staat het in de voorlichtingsboekjes altijd nèt even anders: daarin ziet de kleine Marjan altijd toe hoe haar nog kleinere broertje Peter als baby gebaad wordt, en dan ontwikkelt zich, naar aanleiding van de onvermijdelijke vraag over baby's staartje, een wijs en rustig gesprekje met moeder over het geslachtsverschil tussen jongen en meisje. Maar er staat nooit bij dat een meisje ook wel eens zo'n lichaamsdeel wil vastpakken, gewoon om te voelen hoe dat voelt, of misschien ook een beetje uit afgunst. Je hebt zo'n aanhangsel of je hebt het niet; en als je het niet hebt, dan mis je kennelijk iets. ‘Penisnijd’ is het mooie woord dat psychiaters hiervoor hebben bedacht, en dat betekent zoveel als: een manlijk geslachtsdeel is niet zomaar een lichaamsdeel, maar wel degelijk iets om jaloers op te (kunnen) zijn. Want ook dat is een misverstand dat nogal eens optreedt: wanneer in voorlichtingslectuur de penis wordt voorgesteld als iets heel gewoons, net zo gewoon als bijvoorbeeld een vinger of lange vlechten: het bijzondere ervan zou door de kinderen zélf niet worden onderkend, maar hun zijn bijgebracht door ouders die nog gebukt gaan onder allerlei overleefde taboes.

Het is niet niks

Wie echter een beetje verder om zich heen kijkt in de tijd (de historie) en de wereld (waar hier en daar de historie nog in een andere ontwikkelingsfase verkeert), die ziet grote verschillen in seksuele moraal en seksuele gebruiken, maar nooit of te nimmer dat het manlijk lid ‘zomaar’ een lichaamsdeel is. En daarom kunnen we maar beter niet proberen onze kinderen wijs te maken dat dit wél het geval zou zijn. Zeker, een echte geslachtelijke functie heeft de penis bij het jonge kind nog niet, maar het is wel iets wat je vast kunt pakken (en dat deed Marjan dan ook), waar je lekker aan kunt zitten kriebelen, waar je gemakkelijk mee kunt plassen (zonder je broek uit te doen) en waar je bovendien vér mee kunt plassen.

En daarmee is nog lang niet alles gezegd, want er moet méér mee aan de hand zijn - dat begrijpt (althans: dat voelt) elk kind. Dat dit ‘meer’ te maken heeft met het verwekken van kinderen, ook dat is een kind nog tamelijk gemakkelijk duidelijk te maken. Baby's die in mama's buik groeien, zaadjes die door papa in de moeder zijn geplant - het is intussen bekende kost voor elke moderne ouder. De ongedwongen gesprekjes hierover laten zich tussen neus en lippen door voeren. Maar dat ook hiermee nog lang niet alles en zelfs niet het belangrijkste is gezegd, dat maakt de zaak minder eenvoudig, vooral omdat elk kind ook dit heel goed aanvoelt (maar meestal nog niet kan begrijpen).

Op dit punt laten de voorlichtingsboekjes veelal verstek gaan, en ook de meeste ouders laten het afweten. Want maak dát een klein kind nu maar eens duidelijk, dat het kleine onderscheid tussen man en vrouw steeds groter wordt, en steeds belangrijker in de verhouding tussen hen beiden. Dat de seksualiteit iets is wat mensen genot verschaft, hetzelfde soort ‘egoïstische’ genot wat ouders hun kinderen zo zachtjesaan proberen af te leren. Dat het niet alleen met liefde te maken heeft (want dat is nog wel geaccepteerde gespreksstof: "omdat papa en mama zoveel van elkaar houden, daarom...") maar ook met lust, met ‘wellust’, niet alleen met een hart vol liefde maar ook met een lijf vol hartstocht. Dat de seksualiteit één van de weinige dingen is waarin de mens zich nog kan laten gaan, zichzelf kan ontvluchten en ontstijgen, in een wereld waarin we steeds meer ons verstand moeten gebruiken en steeds minder ons gevoel mogen laten blijken. In een tijd bovendien, waarin na jarenlange onderdrukking de boeien een beetje worden losgemaakt en seksueel genot eindelijk toelaatbaar wordt geacht, ook zonder de goedgegelovige smoes dat het voor de voortplanting noodzakelijk is. Maar ook in een tijd dat er door de voorlopers nog verwoede achterhoedegevechten worden geleverd (in seksblaadjes en seksadvertenties, op het toneel en voor de tv), die door de intussen ook vooruitgeschoven hoofdmacht met gemengde gevoelens worden aanschouwd. De achtergebleven achterhoede roept moord en brand en decadentie, en ziet de ondergang van onze beschaving nabij. De provocerende voorhoede draaft (en drijft) door, en weet alleen nog indruk te maken door ‘open’ huwelijken en partnerruil te propageren. En de grote middengroep vraagt zich verbijsterd af waar het heen moet: terug in de boeien van het verleden óf verder in de bandeloosheid van de seks als publieke (en dan nauwelijks nog vermakelijke) vermakelijkheid. En temidden van al dat rumoer worden ouders van nu geacht hun kinderen onbevangen seksuele voorlichting te geven ...

Het is niet zomaar wat

Het is makkelijker gezegd dan gedaan - het is zelfs niet zo gemakkelijk te zéggen hoe het moet. Waarschijnlijk wordt het zo zoetjesaan tijd de zaak van de seks maar weer op zijn natuurlijke beloop te laten. Nee, niet zoals het vroeger ging, door het dood te zwijgen of door het via verschrikte of afkeurende reacties buiten de deur te houden en het daardoor naar de straat af te schuiven.

Niet dat dit laatste nou zo vreselijk is als het wel wordt voorgesteld - dat niet. Kinderen onder elkaar kunnen van elkaar heel wat leren, en dat doen ze nog steeds, hoe goed ze thuis ook zijn voorgelicht. En net als vroeger zul je ook nu nog de betweters hebben en de argelozen - de '(on)zedelijkheids-apostelen' en de geïmponeerde toehoorders, want onderscheid moet er zijn. Kinderen moeten ergens in kunnen uitblinken, willen elkaar overtroeven; en daarom zullen ze zich ook nooit door ons laten wijsmaken dat seks 'zomaar iets' is, iets heel gewoons, net als eten en drinken. De lol van het 'zwoele' en geheimzinnige zullen ze zich door ons niet laten ontnemen, want wat blijft er anders nog voor hen over? Zeker, ze kunnen, zoals in Zweden bijvoorbeeld, al op de lagereschoolleeftijd gaan tri-leensnuiven of zich andere verslavingen op de hals gaan halen, maar dat is dan toch nauwelijks een vooruitgang te noemen. Beter is het hun de pret van een klein beetje seksueel taboe te gunnen, door een deel van de seksuele voorlichting aan de straat en de vriendjes over te laten. Dan hebben ze tenminste iets om zich lekker in het geheim druk over te maken, en zo'n gekke voorbereiding voor later is het toch eigenlijk niet. Als er ook thuis maar over gepraat mag (kan) worden, als ze thuis maar de kennis kunnen verwerven die ze op straat tekort schieten (zodat ze mee kunnen praten met hun vriendjes), en als ze thuis ook maar onder elkaar een beetje vrij spel hebben bij de eerste verkenningen op dit gebied - zoals die twee daar samen zo gezellig in het bad. En als we maar goed blijven beseffen, dat de seksuele-voorlichting en -opvoeding thuis de rest niet overbodig maakt: het gefluister van vriendjes onder elkaar, het laten zien wie de grootste heeft, het doktertje-spelen met meisjes, kortom al die dingen die ons - ouders - vroeger zo verbeterd en verschrinkt verboden werden. Daar moeten we vrede mee kunnen hebben, want dat hoort er nu eenmaal allemaal bij.

En het is niet alles

Hiermee wil niet gezegd zijn dat kinderen bezeten zijn van seks: ook alweer zo'n misverstand dat op de loer ligt vanwege al het gepraat en geschrijf hierover. Kinderen hebben wel wat beters te doen, hebben belangrijker zaken aan hun hoofd. Maar zo nu en dan moet er gesmoesd en geginnegapt kunnen worden, buiten het gezicht en het gehoor van die betweterige volwassenen, en over seks kun je dat nu eenmaal beter doen dan over popsterplaatjes.

Dat het ook bij die 'buitenparlementaire agitatie' toch waarschijnlijk weer meer over de feiten van de seks gaat dan over de lusten ervan, dat zou men kunnen afleiden uit de vragen die thuis of op school worden gesteld.

De kinderen blijken dan namelijk merkwaardig nieuwsgierig te zijn naar allerlei buitenissigheden, zoals tweelingen, keizersneden, navelstrengen, inscheuringen enz. - en naar het hoe en waarom van het geslachtsverkeer wordt slechts zelden geïnformeerd. Misschien uit schroom, want dat blijkt er toch een beetje bij te horen (vooral als het over de eigen ouders gaat: die blijven als 'parenden' kennelijk toch wel moeilijk voorstelbaar); misschien ook kiesheid, alsof ze aanvoelen dat ouders daar toch nog steeds liever niet over praten; misschien ook omdat ze hierover veel liever met leeftijdsgenoten praten, met eveneens onervarenen, tegenover wie ze zich niet klein en onnozel behoeven te voelen (zoals tegenover die ouders, die werkelijk alles beter weten, zeker op dit gebied); en tenslotte nogmaals de zojuist genoemde veronderstelling: misschien hebben ze inderdaad minder belangstelling dan wij intussen geneigd zijn te denken, in deze tijd waarin almaar gepraat wordt over seksuele voorlichting.

Dat hangt natuurlijk wel van de leeftijd af: die staarttrekkende Marjan zal nog wel een tijdje nieuwsgierig blijven, ook als ze op de kleuterschool is; en dan zal ze de bibsen van haar vriendinnetjes ook nog wel eens willen zien, en de staartjes van andere jongetjes, bijvoorbeeld door met hen vadertje-en-moedertje te spelen. Maar de afgunst gaat haar steeds minder parten spelen, en daardoor gaat de spanning er wat af; ze leert als het ware van de nood (van haar 'gemis') een deugd te maken, zoals dat zesjarige meisje, dat nog wel geboeid toekeek hoe haar babybroertje met zijn plassertje zat te spelen, maar op de vraag of ze het een leuk gezicht vond, antwoordde: "Nee, ik hoef helemaal niet zo'n staartje, want ik wil een meisje zijn." (M.a.w.: het hoeft van mij niet meer, want ik wil later moeder worden en kindertjes kunnen krijgen in plaats van poppen ...) Hans, die pas op de lagere school is, heeft zijn eerste (kinderlijke) belangstelling wellicht al verloren, en zal er alleen over dóór blijven praten met zijn vriendjes als hij behoefte heeft indruk op hen te maken, maar niet omdat het onderwerp hem nog zo bezighoudt. Maar tegen de tijd dat hij van school gaat, zal zijn belangstelling weer toenemen, en dan wordt het al gauw meer 'ernst'. En natuurlijk is het fijn dat hij dan zonodig ook een beroep op zijn ouders kan doen, maar zijn eerste 'ervaringen' zal hij toch buitenshuis moeten opdoen; eerst samen met zijn vriendjes, pratend en ginnegappend, totdat de stoute schoenen worden aangetrokken en 'het meisje' aan bod komt, ook eerst vooral nog pratend en ginnegappend. Dan zal hij beslist niet meer met zijn zusje samen in het bad willen, en misschien wil hij zelfs het liefst alleen in de badkamer zijn, achter gesloten deuren. Want dan herhaalt zich de paradijsgeschiedenis: juist door de 'kennis van goed en kwaad', de ontdekking van zichzelf, gaat de mens zichzelf bedekken. Dat heeft niet zozeer met overjarige en overbodige taboes te maken, dat is (nog steeds) de meest natuurlijke gang van zaken. De mens moet nu eenmaal eerst zichzelf ontdekken, zijn goede én slechte kanten leren zien, voor hij echt oog kan krijgen voor de ander. Het is de ontdekkingsreis vanuit het verloren paradijs van de kinderjaren naar het beloofde land, dat weliswaar geen paradijs op aarde is, maar toch wel een plaats om lang en gelukkig in te leven; en dat, ook in onze tijd en zeker in onze samenleving, nog steeds *huwelijk* heet...